Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
125 46

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 29. dets. 1973
Nr. 100 (3888) **15. aastakäik**

RUDOLF JALAKAS: Rootsi tuleb toime KRIISIGA tõsisema kahjuta!

– Rootsi peaks ölikriisist välja tulema ilma tõsisemata järelmõjudeta konjunktuurile, arvab Handelsbankeni väljaandes Aktuell Ekonomi pangadirektor Rudolf Jalakas – panga konjunktuurieekspert, kelle arvamisi paneb tähele kogu Rootsi. Rud. Jalakas ütleb, et see kehtib siis, kui araabia maad ei vähenda Rootsile antavaid öikogusid üle 30 protsendi. Kui seda ei toimu, siis võib Rootsi ka aastal 1974 toime tulla produktsiooni suurendamisega. Selle juures võib kiirendada aga inflatsiooni takt.

Rudolf Jalakas on intervjuus DN-ile seletanud, et tema arvates lõpeb kriis mingil ajapunktil eeloleval aastal: juba praegu on märke, et araabia maad ennast päris hästi ei tunne tekitatud olukorras. Näiteks on araablased lubatud teistkordse kvootide vähendamisel 5 protsendiga arvestanud protsendi mitte algselt 100-lt protsendilt, vaid vähendatud 75-lt, mis tähendab et boikoteeritud maad saavad rohkem öli kui alguses arvati.

– Iseasi on see, et puhtstatistilisel konjunktuuri hindamisel arvestatakse kriisi kestvust terve tuleva aasta kestel. Selliselt on näiteks hinnanud olukorda EEC-komisjon. See ei tähenda muidugi, et nad usuksid, et kriis kestaks aasta läbi, kuid nad peavad statistiliselt arvestama selle võimalusega.

Ülevaates öeldakse, et on märke, mis tähendavad, et kõrgkonkunktuur oli möödumas juba enne öölrkiisi tekkimist. Mitmetes maades oli tööstus jõudnud oma kapatasiteedi piirini, samal ajal oli majanduspoliitikal õnnestunud ära hoida n.n. "ülekuumendamist" ja teatud aladel, näit. autode müügis oli nõudmine pikkamisi vähenenud.

Prognoosiks 1974.a. kohta oli seepärast, et maailmakaubandus kasvab 8-9 protsenti a. 1974 käesoleva aasta 13 protsendi asemel. OECD-riikide produktsioon vastavalt oleks pidanud suurenema 4 protsendi võrra tänavuse 7 protsendi va-

Järg lk. 2

Jõulutaat tuli Göteborgi

Göteborgi jõulutaadil (keskel) tuli koos päkapikupoistega ja kingitusekoormaga trügida läbi tiheda eestlaste massi. (Foto Kopler).

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgi Eesti Algkooli traditsiooniline jõuluõhtu peeti laupäeval, 15. detsembril Gamlestadi rahvamajas. Pidusaal oli täidetud viimse kohani. Tuli kasutada ka lisatoole, et kõigi kolme põlvkonna esindajad istuma pääseksid.

Meeleolus ilmnes pidulikkus ja ehtne jõulurõõm. Märgatav ning mõistetav oli see eriti noorima generatsiooni juures. Õhtu juhatati sisse jõuluevangeeliumiga.

See kujunes dekoratiivselt kauniks ja ettekandelt südamlikuks jõulusündmuseks, mis lõppes esinejate poolt "Püha öö" laulmisega.

Jõuluõhtut sisustasid õpilased laulude, deklamatsioonide ja instrumentaalesinemistega, eeskätt aga jõulunäidendiga "Ojakääru jõulurõõm". Ja muidugi tuli jõulupeole ka eesti jõulutaat ise koos päkapikupoistega ja kingituskottidega.

Järgmine EPL

Järgmine Eesti Päevaleht ilmub uue-aasta pühade tõttu laupäeval, 5. jaanuaril. Pärast ilmub EPL tavalises korras.

Artikkel DN-is: Iseseisev Baltikum oleks endaga hästi TOIME TULNUD

– Balti rahvad kuuluvad praegu Euroopa harituimate rahvaste hulka. Kas oleks asjad palju teistmoodi, kui Eesti, Läti ja Leedu jäänuks iseseisvaiks riikideks? küsib Dagens Nyheteris 11. detsembril tuntud idaküsimuste ekspert Bengt Alexandersson, käsitledes Andres Küngi raamatuid, milliseid ta nimetab väga informatiivseiks ja sealjuures propagandavabadeks, kuigi polemiseeritakse. Alexandersson konstateerib, et balti rahvad olid juba enne okupeerimist teadusehimulised ja protsentuaalselt oli Eestil ja Lätil kogu Euroopa kohta enim üliõpilasi.

Ja sotsiaalne kindlus, kuidas olnuks sellega? Ka siin konstateeritakse, et juba enne N. Liidu poolt teostatud annekteerimist oli näit. Eesti sotsiaalsete uuenduste poolest eesrinnas ja kaheksatunnine tööpäev teostati m.h. enne kui Rootsis.

Alexandersson leiab, et võibolla on industrialiseerimine teatava edasiviimise annud Kesk-Aasia madala arenguastmega rahvastele N. Liidu haardes, mitte aga Balti riikidele, kes on sootuks teises olukorras. Iseseisvate arenenud kultuurriikidena oleksid nad

Järg lk. 2

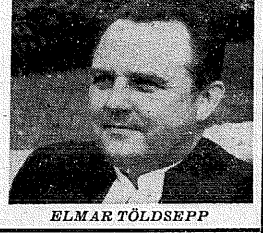
Göteborg saab eesti vaimuliku?

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgs-Posten avaldas 13. detsembril lühikese teate, mis puudutab eesti koguduse õpetaja küsimust Göteborgis. Teates öteldakse, et Göteborgi Domkapitlet toetab Kuningliku Majesteedi juures eestikeelse pastoraatadjunktteenistuse moodustamist Göteborgi ja Skara piiskopkonnas. Eesti koguduse liikmed Lääne-Rootsis on esitanud selleks vastava avalduse.

Leht lisab, et aastail 1952–68 oli praost Jaan Gnadenteich ametis Göteborgi piiskopkonnas erakorralise pastoraatadjunktina, teenindades eestlasi Lääne-Rootsis. Pärast Gnadenteichi surma on tegevust jatkatud ajutise tööjõuga või korraldatud Stockholmis asuva eesti õpetaja poolt.

Teenistus tuleb nüüd ühendada Toomkiriku-kogudusega,

Järg lk. 2

ELMAR TÖLDSEPP

HEAD UUT AASTAT soovib EESTI PÄEVALEHT

EPL Laupäeval, 29. dets. 1973

1973/1974

1973-nda aasta ajaraamat on nüüd lõpuni kirjutatud. Aeg on avada uut, 1974-nda aasta ajaraamatut, et alustada sissekandeid. Keegi ei oska ütelda, milliseiks need kujunevad, võime ainult aimata, et nendele oma raske varju heidab maailma tabanud õlikriis oma tuhandete kõrvalmõjudega. On optimistlikke, on pessimistlikke prognoseerijaid ja muidugi tahaks loota, et optimistidel oleks õigus, sest kriisi pikalevenimine viib maailma kümneid aastaid arengus tagasi.

Võib aga peaaegu kindlusega ütelda, et heaolu on kulmineerunud ja tulev maailma erineb mõnelgi määral sellest, millega viimastel aastakümnetel oleme harjunud. Vähemalt senikaua kuni ei ole avastatud uusi energia allikaid, mis teeksid läänemaailma taas sõltumatuks heitliku poliitikaga ölimaadest.

1973-nda aasta ajaraamatusse kanti kaks sõda — Vietnamis ja Lähis-Idas — millised aga mõlemad likvideerusid vaherahuga, kuigi mõlemal pool vägagi hapra rahuga, mille pinna all sõda ühel või teisel kujul edasi immitseb. Neist viimane sõda töi kaasa araablaste sanktsioonid kogu tsiviliseeritud maailma vastu, mis aastavahetuseks oli juba tekitanud otse sõjaaegse ilmega kriisiolukorra läänelises maailmas.

Sellepärast tuleb õigusega küsida, mida tehakse aastal 1974, et elu taas normaliseerida. Raske on uskuda, et rahvad sellist olukorda kaua tahaksid välja kannatada, riigid peavad sealjuures veel arvestama oma kaitsejõu väljakurnamisega, sest moodne kaitse on üles ehitatud masinatele, s.t. õlile. Olukorra tekkimine, kus ühel blokil on õli, teisel mitte, kujuneks maailmarahule katastroofiliseks.

N. Liit on nendel väljavaadetel asunud araablaste õliblokaadi selja taha "garanteerijana", et teha läänele kriisi lahendamist eriti raskeks. Selle tausta tõttu ongi läänerii gid oma esialgse poliitika üles ehitanud lootustele, et araablased ei suuda kaua oma üksmeelt säilitada. N. Liit ilmselt usub, et läänerii kide sidumine õliprobleemiga annab varsti võimaluse asjade lahendamiseks Aasias kommunismi kasuks.

Kui kõnelda n.n. terroritasakaalust, kus poolusteks on USA ja N. Liit, siis 1973 aasta nõrgestas esimest tunduvalt. Mitte niivõrra sõjaliselt, kui just siseliselt, sest viimaste jõudude üha tugevnev mõju sundis USA-d taanduma Vietnamist ja asuma uuele poliitikale, kus ohustatud liitlastele enam nii kergesti sõjalist abi ei anta, pealegi kus presidendi otsused äkilistes kriisides on seatud tugeva rahvaesinduse kontrolli alla. Selles olukorras näit. osutuks raskeks momentaanse vastupanu otsustamine, nagu see toimus Koreas kommunistide äkkrünnaku puhul.

Vastaspoolusena kommunistlikule maailmale on USA seega kaotanud osa oma efektiivsusest just poliitilisel poolel. Kauakestev ja umbusaldust külvav Watergate skandaal on sisepoliitilises võitluses omandanud natsioonile kardetavad aspektid.

Natsioonile, kes selles olukorras on püüdnud n.n. jõupoliitikat asendada "realiteetidepoliitikaga", millesse mahuvad sõbralikud vahekorrad nii Pekingiga kui Moskvaga. Pekingisõpruse hinnaks oli liitlase Formoosa poliitilise asendi tunduv halvendamine, Moskvasõpruse hinnaks n.n. Brandti idapoliitika.

Ei ole näha, et need Washingtoni "realiteedid" oleksid midagi lahendanud, nagu näitas Lähis-Ida sõja arengu jooksul ilmnenud Kremli käitumine, mis ulatus nii kaugele, et Valge Maja pidi küllalt selgelt "hambaid näitama" aatomialarmi kaudu. Ikestatud rahvastel ei ole nendest uutest lähenemistest muud olnud kui pettumusi, sest kuigi väliselt USA vana "idealistlik poliitika" edasi elab ikestuste mittetunnistamises juriidiliselt, siis ometi on jõutud väga lähedale faktilise tunnustamiseni.

Maailm oli a. 1973 eriti rahutu. Terror näitas kiiret kasvutendentsi, ilma et selle vastu oleks suudetud midagi efektiivset ära teha. Sama rahutuks osutus ka tööturg, mis näit. maailmariigis Suur-Britannias on annud otse katastroofilisi tulemusi. On selge, et ka siin on lääs oma tasakaalu ida vastu pidevalt nõrgendanud.

Nii astub maailm uude aastasse üsnagi mõtlikult. Järelemõtlemisele viitavad ka need nõudmised, mis kogu lääne poolt on püstitatud Euroopa Julgeolekukonverentsil kogu ida vastu ja kus juhtmõtteks on, et alles humaansuse ja vabaduse (õieti vabaduste) jalule seadmisega mõlemas sfääris osutub võimalikuks tõeline julgeolek.

Taktikalistel põhjustel ei ole seejuures räägitud poliitilistest vabadustest. Puhtpraktiliselt aga sisaldab inimõiguste ja inimvabaduste jaluleseadmine ukse avamist ka poliitilisele vabadusele — põhjus, miks idadiktatuur siin kuidagiviisi kompromissida ega järele anda ei taha.

Eestlased elasid möödunud aastal veel üsnagi tugevasti eelmisel aastal suurepäraselt õnnestunud suurkogunemise tähe all, mis töi teadvuse ja aktiivsuse kasvu eriti noorema sugupõlve juures. Eesti Päevade signaalid üldiseks sisemiseks lähenemiseks aga ei kannud erilist vilja ja seda oli raske oodatagi.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:—
Kuu ..... kr. 17:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Artikkel . .

Algus lk. 1

toime tulnud hästi enamusel aladel.

Võibolla isegi majanduslikult, sest sotsialistlik majandus ei saa efektiivsuses end mööta segamajandusega, mis oli Eestil ja teistel Balti riikidel ning mis on olnud, nagu Küng tähelepanu juhib, ka Soome majandusliku edu aluseks. Praegu peavad Balti riigid osa oma majanduslikust ülejäägist andma teistele "vaesemat le" nõukoguderiigi osadele.

Alexandersoni tähelepanu köidab ka Küngi küsimus, kes praegu saab vabandada Stalini-ajastu terrorit Baltikumis, mis hävitas miljon inimest, s.o. kümnendiku Baltikumi kogu rahvastikust. Ja küsimus, kas keegi saab heaks kiita praegust diktatuuri ja Moskvast juhendamist. Samuti küsimus, kus venelaste arv kipub uputama pärisrahvaid. Mis ütleksid rootslased, kui näiteks nende maale äkki sisse koliks paarkolm miljonit sakslast ja need oleksid enamuses Stockholmis?)

Alexanderson ei pea võimatuks, et balti rahvad kunagi jälle vabaks saavad. Ta kahtleb aga, kas Küngi näide punahiinlaste võimalikust Balti küsimuse üleskergitamisest UNO-s võiks midagi muuta. Kui oletada, et see nii sünnikski, kuid mis tuleb pärast Mao surma?

Alexanderson leiab, et Küng seab olulisi küsimusi ja analüseerib huvitavalt, andes samal ajal rohket vajalikku informatsiooni.

— — —

Göteborg

Algus lk. 1

kuna senikasutatud Kristiine kirikus on viimasel ajal hakatud ülirohkelt jumalateenistusi pidama. Elmar Töldsepp, hingekarjane Fardhemi pastoraadis Visby piiskopkonnas, on teatanud, et ta on nõus asuma teenistusse Göteborgi, pärast seda, kui ta praegusest teenistusest pensioniga lahkub, s.o. 30. septembril 1975.

Halvaks uudiseks oli sõjaveteranide liikumise lõhenemine n.n. eksiilvalitsuse küsimuse taustal. Seda enam, et üksmeele vajadus kasvab olukorras, kus kodumaal okupatsioonirezhiimi haare tugevneb ja venelaste sissevool suureneb. Probleemid, mis eestlasi kahtlemata 1974-ndal aastal peavad aktiviseerima just väljaspool kodumaad kodurahva õiguste ja olemasolu kaitseks.

Eesti Päevaleht, tähistades a. 1974 eesti päevaajakirjanduse kolmekümnendat aastat maapaguluses, nendib rahuldustundega, et praegusel kujul ilmudes on ka kolmas aasta ilma igasuguse väljaspoolse pressitoetuseta suudetud selja taha jätta tänu eestlaskonna suurenevale koondumisele lugejaskonda. Selle koondumise jätkumisel, vaatamata kasvavatele kuludele ja majanduskriisi kiilvees, on eestlus suuteline oma informatsioonillikat alal hoidma.

Selles veendunult täname lugejaskonda usalduse, kaastöölisi ideelise panuse ja kogu eestlaskonda moraalse toetuse eest, soovides kõigile edu ja õnne aastal 1974 ning meie salajasemate soovide täitumist meie rahva ja kodumaa suhtes!

KLA

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

GÖTEBORG: EELK Gbg-L. Rootsi kog. aastav. jumalat. Kristiines 30/12 kl. 14, öp. Kool, armulaud, laululehed.

KARLSTAD: Norrstrandi kirikus jumalat. 30/12 kl. 12.30, öp. Rebane, laululehed.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Nelipühi Kirik, Brålavallag. 11. 30/12 kl. 11 A. Söderlund, tunnistused, koor, noored, kl. 13 kog. tund. 1/1 kl. 11 Kõrm ja Laur, lauluettek., Kristuse surma mälest. 3/1 ja 4/1 kl. 19, palve. 5/1 kl. 18 palve. 6/1 kl. 11 Allan Laur, lauluettek.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 1/1 kl. 14 jumalat, pärast Kristuse surma mälest., O. Loogna.

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 1/1 kl. 16, Issanda surma mälest.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 30/12 kl. 13, H. Viikholm jt. ohver välismisjonile. Betania, Bråddg. 54 palvet. 29/12 kl. 17.

Kohalik elu

STOCKHOLM

ERN uueaasta vastuvõtt

ERN uueaasta vastuvõtt toimub teisipäeval, 1. jaanuaril 1974 kella 14.00—16.00 ERN ruumides Arsenalsgatan 1. Kõik ERN kaalifisioonifühmade ja organite liikmed, teiste organisatsioonide esindajad ja külalised on teretulnud. Erikutseid ei saadeta.

STOCKHOLM

Meeskoor

Stockholmi Eesti Meeskoori lauluharjutused uuel aastal algavad teisipäeval, 8. jaanuaril kl. 18.30 Eesti Majas.

BORÅS

Jõuluõhtu

Jõuluõhtu koosviibimine toimub laupäeval, 29. dets. kl. 17 Sjöbo koguduse majas. Kohvilaud, jõululaule.

GÖTEBORG

Hiiu-Saare kokkutulek

Hiidlaste-Saarlaste järjekordne koosviibimine toimub 26. jaanuaril kell 19.00 Munkebäcki kooli seltskondlikes ruumes. Nagu tavaliselt, on ka selle peo eeskavaline osa rikkalik, samuti leidub külmal laual rikkalikult perenaiste poolt valmistatud toite. Osavõtumaks kõigest 20:-. Eelregistreerimine kindlasti vajalik 20-daks jaanuariks. Registreerida tuleb: Engso tel.: 55 33 06, Pahtman tel.: 20 33 42 ja Liiva tel.: 48 14 05.

Rootsi. . .

Algus lk. 1

stu. Seega oli oodata pehmet madalkonkunktuuri, mis oleks varsti taas paranenud, kuna vahepeal ei tekkinud suuremal määral kaupade lattu kogumist.

Nüüdses olukorras tehtavad prognoosid on vägagi ebakindlad. Lääne-Euroopa on tugevaimalt tabatud. EEC on arvestanud koguni, et loodetud 4-5 protsendiline suurenemine asendub koguni otsese vähenemisega tootmises: selle juures on arvestatud, et kriis kestab kogu 1974-nda aasta jooksul.

Kui asi läheks nii, oleks konjunktuuri halvenemine kõige halvem kogu pärastsõjase aja kohta. Kuna ei teki ainult vähenev nõudmine vaid ka puudus teatud kaupadest, siis tekib inflatsiooni kiirenemine. Rootsi osas lõpeb hea eksportkonkunktuur rutem kui arvati, kuid jääb siiski rahuldavaks kogu 1974 aasta jooksul.

Rudolf Jalakas juhib tähelepanu praegusele toorainete hindade kiirele tõusmisele:

See ei klapi hästi pessimismiga, sest toorainete hinnad tõusevad alati just kõrgkonjunktuur ei jõudnud üldse oma tippu kriisi tulekuks. Poliitika oli selle töttu ekspansiivne.

Selle töttu oli põhjust uskuda, et 1974 võiks kujuneda paremaks aastaks kui 1973. Nüüd on aga kahtlane, kui suureks paranemine võiks kujuneda. Igal juhul peaks produktsioon teatud määral kasvama, kuigi kasvamistakt muutub pikaldasemaks.

Kui ratsioneerimine ei suurene palju üle praeguse koduse majapidamisenergia säätmisega, siis tohiks Rootsi öli vähenemisega hakkama saada. Muidugi on olemas ebakindlaid kaarte terve hulk — peale kriisi pikkuse ka küsimus, kuivõrd jätkuvad vähendamised.

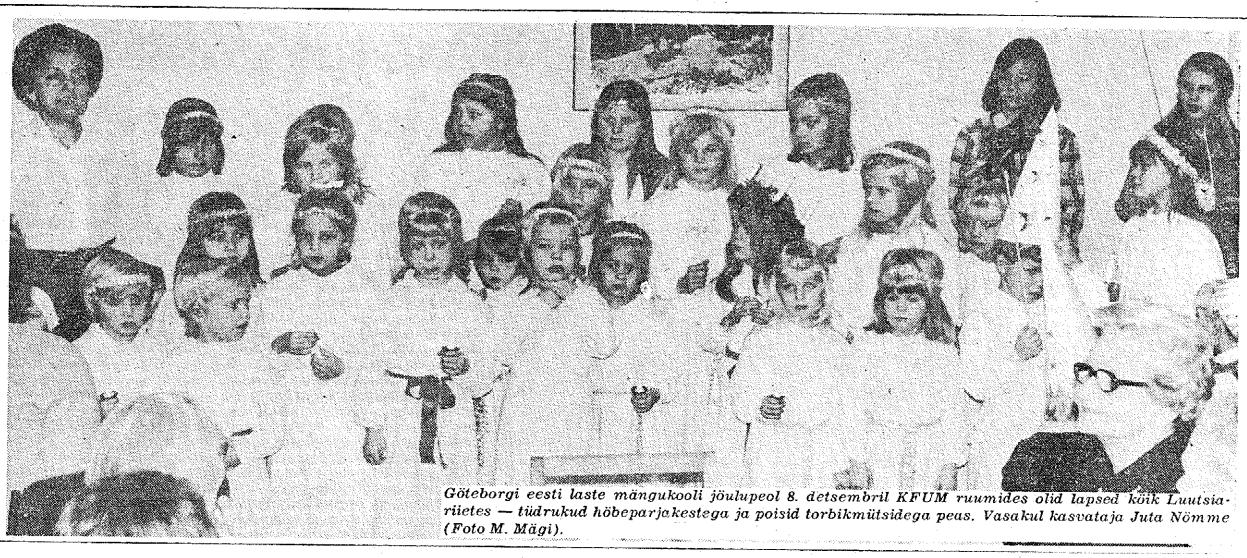
Lühemas perspektiivis on seega väljavaated ebakindlad — iga öli juurdevoolu vähendamine avaldab otsest efekti tööstusele, seal juures aga mitte päris "mustad", arvab Rud. Jalakas.

Pikemas perspektiivis on tegemist peaprooviga põhilistele muudatustele maailma energiatervitamises, mis igal juhul osutub hädavajalikuks. Õlikriisiga vabanevad ressursid uurimistööks uute energiaallikate leidmiseks.

Head uut supiaastat
soovib Stockholmi Eesti Supiklubi.

EESTI LAENU-HOIU ÜHISUSE
valimised esinduskogusse toimuvad veebruaris 1974. Valimisõigus on igal täisealisel eesti hoiukonto omanikul, kui hoiuse suurus 31. detsembril k.a. ulatub vähemalt 500:— kroonile.
Kandidaatide esitamise tähtpäevaks on 15. jaanuar 1974.

Õnne- ja edurikast uut aastat!
BOUTIQUE CHEEP
Peeter Mikkov
Västerlånggatan 27, Stockholm

Göteborgi eesti laste mängukooli jõulupeol 8. detsembril KFUM ruumides olid lapsed kõik Luutsiariietes — tüdrukud hõbeparjakestega ja poisid torbikmütsidega peas. Vasakul kasvataja Juta Nõmme (Foto M. Mägi).

Kuuba elab vene abist Castro hiigelvõlg N. Liidule 5 miljardit

Kuuba kommunistlikul diktaatoril Fidel Castrol oli aasta alguses põhjust lasta kuuldavale tulla kergendusohe, sest ta oli sõminud Nõuk. Liidu juhtidega viis kasulikku majanduslepingut. Need võimaldavad tal oma suurte võlgade tasumist edasi lükata kuni 1986. aastani. Kuuba võlad venelastele ulatavad astronoomilise summani — ligemale viis miljardi dollarit ja need kasvavad iga päevaga kahe miljoni dollari võrra. Nimetatud lepingute põhjal peab ta need tasuma 25 aasta jooksul ning Castro loodab imetaolisele paranemisele saare majanduselus, mis teeks selle võimalikuks.

Kuuba võimud ei lubanud intervjuud ühele kanada ajakirjanikule, kes tahtis nende majanduse planeerijate jutule pääseda. Kuid igasguste muude allikate abil oli tal siiski võimalus saada hea ülevaade Kuuba majanduselust, mis toetub samahästi kui täielikult venelaste armule ja abile.

Kuubale toovad välisvaluutat peamiselt suhkur, nikli-koobalti kaevandused, põllumajandussaadused, tubakas ja kala, nimetatud järjekorras. Hinnad, mis venelased maksavad kuuba suhkru ja nikli eest on nii suuremeelsed, et selle vastutasuks peab Castro andma end. Nõuk. Liidu kontrolli alla.

MOSKVA LUBAB MAKSTA ENAM

Näiteks suhkru hinnaks rahvusvahelise suhkrulepingu kohaselt on maksimaalselt 7,6 centi, kuid venelased on nõus maksma 11 centi. Niklimaagi hind maailmaturul on umbes pool sellest 5000-st dollarit, mis Moskva on lubanud maksta.

Suur osa sellest krediidist, mis Kreml on lubanud anda Castrole, on ette nähtud suhkrutootmise mehhaniseerimiseks ja niklikaevanduste tootmisvõime tõstmiseks.

Kui see õnnestub, saaks ta märgatavalt tõsta nende saaduste eksporti Venesse ning oma väliskaubanduse bilanssi parandada. Praegu ostab Kuuba aastas Venelt kaupu 780 miljoni eest, kuid müüb ainult 230 miljoni väärtuses. Suurim importartikkel on õli — 160 tuhat vaati aastas, mida vene tankilavad toovad kohale Odessast. Teised maad, kuhu Kuuba eksportib oma saadusi on Jaapan — 140 miljonit dollarit aastas, Ida-Euroopa — 140 miljonit. Kaug-Ida kommunstlikud maad — 50 miljonit, Rootsi — 44 miljonit ja Kanada — 11 milj.

VÄHEM KUI ENNE HIIGIPÖÖRET

Kuid isegi kõrgete vene hindadega on sissetulekud kuuba suhkrust väiksemad kui eraettevõtete tootmisel enne revolutsiooni. Ja põhjus selleks ei ole kuskil mujal kui Castro uues sotsiaalses ühiskonnakorras.

Et saada suhkrupilliroost maksimaalsel hulgal suhkrut, tuleb roogu lõigata siis, kui ta on täiesti küpsenud. Ning töötlemine vabrikutes peab toimuma 24 tunni jooksul pärast lõikamist. Enne revolutsiooni kasutasid istandike omanikud suhkrulõikusel rohkesti saadaval olevat töötatööliste abi. Töölised saadeti lõikama täpselt õigel ajal, mis koordineeriti kiire transpordiga vabrikutesse ja seda kooskõlas vabrikute kapatsiteediga. Tulemuseks oli maksimaalne saak suhkruroost ja abi tuhandetele töölistele.

Tänapäeval kasvatab Kuuba vähemalt sama palju suhkruroogu kui endistel aegadel, kuid kuna kõik on tööle pandud (valitseb isegi töökäte puudus), siis on lõikuse läbiviimine õigel ajal raskendatud, võib öelda peaaegu võimatu valitsuse tsentraliseeritud majanduspoliitika tõttu.

Suhkruroo lõikus on valitsuse poolt plaanitsetud mitu kuud ette ning lõikamine toimub määratud ajal, vaatamata sellele, kas roog on küps või mitte. Lõikamine algab tavaliselt juba siis, kui roog on veel roheline ja lõpeb, kui ta on juba üle küpsenud.

TRANSPORDIRAKUSED

Valitseb suur puudus veokitest ja raudteevagunelst lõigatud roo transpordiks vabrikutesse. Mõnikord möödub terve nädal enne kui roog jõuab töötlemiskohta, mille aja jooksul osa suhkrust juba on välja tilkunud.

Vabrikud ise on ka probleemiks. Kuna enamik nende sisseseadest on pärit USA-st, siis on ameeriklaste majandusblokaadi tõttu võimatu kulunud osade asendamine uutega. Ning osad kuluvad läbi kiiresti Kuubas valmistatud madala kvaliteediga määrdeainete tõttu. Samad raskused valitsevad ka teistes vanemates käitistes.

Kuuba katsub oma tööjõudude dilemmat lahendada suhkrulõikuse mehhaniseerimise läbi. Peale N. Liidu on veel Austraalia ning Lääne-Saksa valmistanud vastavaid spetsiaalmasinaid. Sakslased on müünud Kuubale 7 miljoni eest 225 masinat, mis lõikavad suhkruroogu maapinna lähedalt ning tükeldavad vabrikule sobivateks tükkideks. Kuid kasu masinaist kaob, kuna pole küllaldaselt transportvahendeid. On esinenud juhtumeid, kus viie masina jaoks on ainult üks veoauto. Kuid masinate töövõime on nii suur, et lõigatud roo äravilmiseks peab pidevalt käigus olema vähemalt kaheksa veoautot ühe masina kohta.

Välismaiste ekspertide arvestusel läheb veel vähemalt viis aastat enne kui Kuuba on lahendanud oma suhkrutootmise rpboleemid ja jõuab sellele tasemele, nagu ta oli eramajanduse ajal.

NÕRGIM KOHT

Lisaks valitsuse plaanimajandusele takistab mehhaniseerimist ka energiapuudus. Pole jõgesid, mis oleksid küllalt suured elektri jõujaamade ehitamiseks, samuti ei saa rakendada tõusu ja mõõnda, kuna seda seal peaaegu ülde ei esine. Generaatorijaamad töötavad enamsti õliga, kuigi mõningal määral kasutatakse seal kütteks ka suhkruroo jääke. Kuid kuubalased kasutavad suurema osa sellest paremaks otstarbeks. Jääkidest tehakse madalama kvaliteediga paberit ning masoniiditaolisi ehitus plaate. Nendega kaetakse tubade siseseinad korterimajades.

Nõrgeimaks kohaks Kuuba majanduses on õli ja siin sõltub ta kõige rohkem N. Liidust. Sellest ajast peale, kui USA 12 aastat tagasi rakendas oma majandusblokaadi Kuuba vastu, tuleb kõik vajalik õli N. Liidu laevadega Mustalt mereit.

Ükski Kuuba valitsuse liige ei tunnistaks seda valikult, kuid õlikraanide kinnikeeramise võimalus on trumbiks Moskva võimumeeste käes, millega nad saavad dikteerida Kuuba poliitikat.

Võibolla see oli ka põhjuseks, miks Castro nii kähku kiitis heaks venelaste invasiooni Tshehhisse 1968. aastal. See võib tunduda veidi imelikuna, kuna Kuuba kommunism ei ole täiesti Moskva stiilis ning on küsitav, kas Moskva tolereeriks seda, kui Kuuba asuks kuskil Ida-Euroopas. Kuid Kariibi meres on Kuuba venelastele väärtuslikuks laevastikubaasiks, okkaks USA kehas ja ideaalseks hüppelauaks kommunismi levitamisel Ladina-Ameerikas.

KAUP SOBIB VENETSUEELAGA?

Moskva katsus Kuubale hankida õli Iraagist, kuid Castro ei võtnud seda pakkumist vastu. Viimase Iisraeli-Araabia konflikti tagajärjel võib see aga siiski kõne alla tulla.

Kuid Castrol on hoopis teised plaanid õli saamiseks ja seda kodu lähemalt. Havannas liiguvad kuuldused, et diplomaatilike suhete loomine Kuuba ja Venetsueela vahel on ainult aja küsimus, millega koos käiksid tehingud Venetsueela Shell Cil'iga õli saamiseks.

Teatud märgid näitavad ka, et Kuuba on tõstmas oa kodust õliproduktsiooni. Praegu katab omamaine toodang umbes 5% koguvajadusest. Uute õiiallikate otsimisel on kuubalastel abiks Rumeenia teknikud ja masinad. Kuid probleemiks on õli ümbertöötamine. Praegu omab Kuuba ainult kaks vabrikut selleks otstarbeks — Havannas ja Santiagos ning estmene neist on vananenud ja laseb välja praaki. Havanna rafineerimisvabrikute määrdeõlid sisaldavad liiga palju väävlit, mis tekitab rikkeid masinatele ja mootoritele.

Autojuhid kurdavad, et kodus toodetud õli tuleb vahetada iga 500 miili järele, et vältida mootori tõsist rikkumist.

Ka bensiin on palju madalama kvaliteediga kui ameerika keskmist sorti bensiin.

Venetsueela õli, suurendatud omamaine produktsioon ja parandatud töötlemine teeksid võimalikuks Kuubale arendada ka oma rasketööstust ning asuda rikkalike rauamaagi varude ekspluateerimisele.

Sellele vaatamata jääb Kuuba ikkagi eeskätt põllumajandusliikuks maaks ning ka raeng seal on sõltuv jätkuvast vene abist. (VE)

Montreali eesti skaudid impeeriumi parimad laskurid

MONTREAL (VE) — Montreali "Kalevi" skautide laskurmeeskonnad saavutasid Briti mõjupiirkonda kuuluvate riikide skautide vahelisel laske korrespondentsvõistlustel juba kolmandat aastat järjest kaksikvõidu. Seega on montreali visad skautlaskurid üheksa aasta jooksul saavutanud neli kaskikvõitu, kus meeskonna meistritiitlit vanemate klassis ning viis eskohta "B" meeskonna ulatuses. Viiel korral on ka turniiri parim individuaal-tulemus märgitud Montreali võistlejate arvele.

Montreali "Kalevi" A meeskonnas kaasa võistelnud laskurid saavutasid järgmisi tulemusi: Erik teose — 198 silma, Kalev Ruberg — 198, Peeter Kivestu — 197 ja Arne Luik 197. Uhtekokku annab see meeskonna tulemuseks 790 silma, mis ületab teisele kohale tulnud Uus-Meremaa meeskonna tulemuse kümne silmaga.

Rekordiks selles klassis on 797 silma, mis püstati Montreali poiste poolt 1971. aastal.

"B" messkonna üllatusmeheks osutus Mark Teose, kes 20-lasulise seeria tulemuseks saavutas 199 silma. See osutus kogu turniiri teiseks tulemuseks.

Kogu turniirist võttis seekord osa 39 meeskonda, kusjuures 30 neist oli registreeritud Inglismaalt.

Kokku on üheksa aasta jooksul Montreali skautlaskuritele välja jagatud 59 medalit, mis iseendast moodustab eri peatüki Montreali noorte laskurite hiilgavate tulemuste sarjas.

Laskurite edu peamiseks põhjuseks on olnud skm. Endel Rubergi väsimatu tegevus nii treenerina kui ka kogu laskeasjanduse korraldajana.

E. Jaakson õnnitles Kissingeri

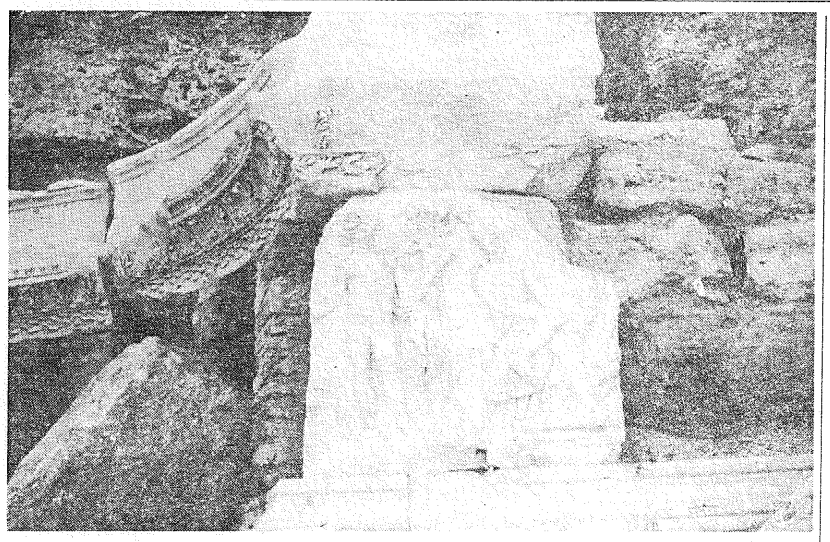
WASHINGTON (VES) — Välisminister Kissinger, kelle ametisse astumise aeg langes ühte tõsiste sündmustega Lähis-Idas, korraldas vastuvõtu USA-s, akrediteeritud diplomaatkonnale, saatkondade juhtidele Washingtonis, välisministeeriumi vastuvõturuumides.

Kutsutute seas viibis ka Eesti Vabariigi esindaja USA-s Ernst Jaakson, kellel seal avanes võimalus Eesti ja eestlaste nimel õnnitleda välisministrit tema äärmiselt vastutusrikkais ülesannetes.

Vastuvõtul esines välisminister pikema sõnavõtuga, käsitades selles USA poliitika üldisi põhialuseid.

E. Jaaksonj viibides Washingtonis toimus seal järjekordne Eesti, Läti ja Leedu esindajate nõupidamine. Peale E. Jaaksoni võtsid sellest osa Läti esindaja dr. A. Dinbergs ja Leedu esindaja J. Kajeckas.

EESTI SÕJALIKE NOORTE HALTI ROOTSIS

Apollon ja Daphne loorberipuu all. Reljeef Hierapolise (Pamukkale) vanas kreeka teatris (autori foto)

Rich. Koolmeister:

Laulatatud vasaku käega Kui kombed erinevad

Rootsis kehtib 1. jaanuarit 1974 uus abieluseadus. Selles on terve rida uuendusi, millised on ka olulised meie kirikule. Nende uuenduste hulgas on muuseas laulatuse osas muudatus, mis väärib erilist tähelepanu. Varem kehtis seadus, et laulatamisel pidi vähemalt üks pooltest kuuluma meie kirikusse. Nüüd on see kitsendus kaotatud. Ainult rootsi kirikus on see kitsendus alles. Teistel on vabad käed, nad võivad ka laulatada neid, kes ei kuulu nende kirikusse. Aga ükski ei ole kohustatud seda suuremas ulatuses tegema, kui vastav usuühing seda ette kirjutab. Meil on selleks aluseks Põhimäärused ja Agenda. Sellega seoses on terve rida huvitavaid kirikuõiguslikke, ajaloolisi ja traditsioonilisi probleeme, milledest olgu siinkohal eriti esile tõstetud käeandmise ja sõrmuse kandmise küsimus.

Eesti kiriku Agenda järgi võtab õpetaja pruutpaarilt sõrmused ja paneb pruudilt saadud sõrmuse peigmehe parema käe sõrme ja peigmehelt saadud sõrmuse pruudi parema käe sõrme. Rootsi kirikukorra järgi paneb peigmees sõrmuse pruudi vasaku käe nimetissõrme. Rohkem sõrmuseid laulatusel ei esine. Sõrmuste vahetamist Rootsis ei tunta samuti mitte käeandmist.

Nüüd laulatatakse meie koguduste liikmeid ka rootsi kiriku vaimulike poolt. Nii on siis ühed meie kiriku liikmed laulatatud vasaku ja teised parema käega ning muudegi erinevustega. Need erinevad kombed, eriti sõrmuste osas, on äratanud küsimusi ning põhjustanud väga erinevaid arusaamisi. Kui mõtelda näiteks sellele kuidas me paguluse algaastail imetlesime: millest see küll tuleb, et Rootsis on niipalju lesknaisi (kaks sõrmust vasakus käes), kuigi siin pole olnud sõda? Rootslased omakorda imestasid, et eestist põgenesid ainult kihlatud pruudid (üks sõrmus paremas käes). Tundes erinevaid kombeid, pole see enam üllatuseks. Aga küsimus jääb alles: millest on niisugune erinevus tingitud?

Suuremaks probleemiks on aga laulatamine vasaku või parema käega. Olgu siinkohal toodud näide ajast, mil Eesti- ja Liivimaal kehtis n.n. asehaldamiskord (1783-1796), mis andis end segavalt tunda ka kirliklikulgi alal. Nimelt on Tallinna Oleviste kiriku pastor Reinhold Johannes Winkler kirjutanud kirikuraamatusse ühest erakordsest laulatusest, mis kutsus esile palju tüli ja pahandust. Ilmsesti püüab pastor end kaitsta, kui ta sellest sündmusest väga üksikasjaliselt jutustab. Ajaleheruum võimaldab ainult lühikest kokkuvõtet.

"Aastal 1791 novembrikuu 26. päeva õhtul kella 5 paiku, kui oli juba hämar, tuli minu juure trubunaalnõunik vabahärra von N. kellegi mantlisse mässitud naisisikuga, kes osutus Tallinna Toompea kodaniku ja rätsepmeistrite oldermani tütreks. Parun esitas Tallinna tribunali resolutsiooni, mis oli kirjutatud samal päeval ning nõudis selle alusel kohest laulatamist. Ta oli esitanud kohtule sooviavalduse dispensiooni saamiseks: et teda laulatakse vasaku käega, kiriklik kuulutus jääks ära, pruut vabastataks armulaual käimise kohustusest ja et laulatus toimuks valkuses. Kohus otsustas tema palve jaatavalt ning tegi ülesandeks õpetajale, kelle poole von N. pöördub, kahe tunnistaja juuresolekul paari laulatada.

Lugedes resolutsiooni, millele oli B.G. Stackelbergi allkiri, olin ma suures kimbatuses, kuna minu kauase ametiaja kestel polnud linnas ega maal mitte kunagi midagi taolist juhtunud. Sellepärast arutasin ma temaga resolutsiooni põhjalikult läbi.

1) Mis puutub laulatusse vasaku käega, siis ei ole meie maal mitte kunagi taolist kommet esinenud. (Parun oli pärit Kõlni kuurvürstkonnast). Jäägu see siiski ilmaliku kohtu otsustada, kuna meie kirikukorras sellest ei mainita ja laulatuskorras seisab ainult, et "andke nüüd üksteisele kätt", kusjuures ei ole kindlaks määratud, kas paremat või vasakut kätt. Nii võiksin ma siis esitatud kohtuotsuse põhjal vasaku käega laulatada.

2) Kirikus kuulutamine võib kirikukorra järgi teatud põhjustel ära jääda.

3) Mis puutub aga armulauast vabastamisse, siis on see vastuolus kehtiva kirikuseadusega (Rootsi kirikuseadus a. 1686, pt. XV par. XI), mis ei luba isegi kihlust, kui polda armulaual käidud ega katekismust õpitud. Luterlikus kirikus ei tunnistata kedagi enne täiskasvanuks. Parun von N., kes oli rooma-katoliiklane, vaidles siinkohal vastu ja seletas, et pastoril tuleb käia kohtuotsuse järgi mille põhjal tema pruut on sellest kohustusest vabastatud. Ka olevat temal pruudi isa nõusolek laulatuseks, kes aga oma vanuse tõttu ei saavat kohale tulla."

Pärast pikemaid arutlusi ja nõupidamisi tunnistajatega otsustas pastor Winkler neid laulatada. "Nad vahetasid sõrmuseid (panunile suur briljantsõrmus ja pruudile väike, arvatavasti kullast, igatahes olid need sõrmused), andsid üksteisele kätt, parun oma vasaku, arvatavasti meelega, pruut aga loomulikul viisil oma parema käe."

Tund aega hiljem puhkes torm. Samal päeval peeti Mustapeade vennaskonna majas kontsert, kuhu üks tunnistajatest kohe laulatuselt kella 6 paiku läks ja sellest imelikust laulatusest vasaku käega jutustas. Kuuldus sellest levis esmalt all linnas ja pisut hiljem ka Toompeal.

Rätsepmeister oli haavunud ja protesteeris laulatuse vastu: 1) temalt polevat nõusolekut küsitud tema alaealise tütre laulatamiseja 2) laulatamine vasaku käega pole õige abielu ning palus sellepärast uut laulatamist. Tribunalil ei jäänud viimaks midagi muud üle kui teistkordseks laulatuseks luba anda. See kutsus uue skandaali esile, kuna kahekordne laulatus oli ennekuulmatu. Võeti appi pilbel, agenda ja õpetajaametivanne, mitte küsimuse lahendamiseks, vaid süüdistamiseks ja vastusüüdistamiseks. Räptsepmeister aga lasi neid uuesti laulatada, ühe teise õpetaja poolt.

Kindralkuberner Rilas, kelleni asi ulatus, lahendas küsimuse lihtsalt: tribunal olgu tulevikus ettevaatlikum! Nii lõppes lugu tookord, kuid probleem on alles.

Meil on siin vilmselt tegemist mitmete erinevate traditsioonidega milledel on kaks allikat: rooma ja germaani õigus. Rooma õiguse järele oli abielu rajatud mõlema poole vastastikusele nõusolekule (consensus facit nupitas). See toimus tunnistajate juuresolekul, mil peigmees andis pruudile sõrmuse, mida kanti nimetissõrmes. Aulus Gellius (sünd. umbes 130 p.Kr.) seletab seda nõnda:

"Kui lahata inimest, nagu teevad seda egiptlased, või uurida inimese anatoomiat, nagu teevad seda kreeklased, siis leiame, kuidas nimetissõrmest algab närv, mis lõpeb südames. Sellepärast austatakse just seda sõrme sõrmuse kandmisega, sest see on nõndaviisi lähedas ühenduses tähtsaima organiga."

Samasuguse seletuse annab ka kirikuisa Isidorus Sevillast (560-636): "Peigmees annab pruudile sõrmuse, et nende südamed ühineksid. Nimetissõrmes on veresoon, mis juhib verd südamesse." On teisigi seletusi.

Sõrmuse komme läks roomlastelt üle germaanlastele, kus see asendas käsiraha pruudiostmisel. Sõrmuste vahetamise komme, mis on alles meie kirikukorras, algas Saksamaal keskajal. Germaanlastelt on pärit kaheosaline laulatus, mida Luther omaks ei võtnud, küll aga Olaus Petri. Germaani mõjudena on säilinud meie laulatuskorras käe andmine (junctio manuum), mis tarvitusele võeti hiliskesajal. Luther jättis selle alles. Olaus Petri aga ei tunne seda kommet ja nii puudub see rootsi korras. Käeandmisega aga nihkus ka sõrmus vasakust käest paremasse kätte ja sinna ta on ka meie rituaali järgi ka jäänud.

On väga palju muudki meie laulatusekombeis, mis on pärit roomlastelt ja germaanlastelt. Aga kreeklastelt oleme õppinud, et mitte kõik armastused ei lõppe sõrmuste vahetamisega. Seda kinnitavad nende müüdid ja reljeefid. Tuntumaid neist on vahest jutustus nümf Daphnest, kes lasi end muuta loorberipuuks, et pääseda armunud Apolloni käest. Motiiv, mis on kõitnud kõikide aegade kunstnikke, kirjanikke ja harilikke surelikke.

Austav rootsi tähelepanu eesti naiskunstnikule

Detsembrikuu algul Stockholmi Eesti Majas korraldatud "Naiste loomingu õhtul" oli üheks esinejaks mäletavasti Ilon Wikland-Pääbo, kes meile kõneles lasteraamatute illustreerimisest. See oli meeldiv, kuid kahjuks lühiajaline ja suhteliselt pealiskaudne tutvus. Korraldajad oma eelrekLaamis ei tutvustanud meile lähemalt ei esinejaid ega nende senist loomingut. Paljudele kuulajaile oli mõnigi esineja esmakordseks kohtamiseks. Avaliku elu tegelasena ja kirjanikuga oli üldiselt tuntud kujuks vaid Helmi Mäelo. Tema puhul olnuks lähem tutvustamine ehk üleliigne – teiste puhul kindlasti vajalik ja omal kohal. Säärane informatsioon mõjustab positiivselt ka publiku kaasatulemist.

Rootsi ajakirjanduses ilmus pärast "Naiste loomingu õhtut" kirjutusi Ilon Wikland-Pääbo kohta kunstnikuna ja inimesena, mis annavad temast ka meile, eestlasile, hoopis huvitavama, mitmekülgsema ja terviklikuma pildi kui seda jättis esinemine Eesti Majas. Tema loomingu näidetena liikusid koosolijate hulgas ringi kaks raamatut (üks H. Rajamaa kirjutatud õpik ja Astrid Lindgreni "Bröderna Lejonhjärta") ja mõned pilditahvlid. Kuna autor ise oli tagasihoidlikult napisõnaline, võis jääda mulje, et ta loomingu hulk polegi palju suurem. Oli seepärast meeldivaks uudiseks mõni päev hiljem lugeda ajalehist, et "Litteraturfrämjandet" Ilon Wiklandi loomingut hinnates on talle määranud auhinnaks 3000 krooni. Auhinna-Auhinna-komisjoni otsuses on nenditud, et see on autasuks illustratsioonide eest Astrid Lindgreni uusimale noorsoo-raamatule "Bröderna Lejonhjärta", kus kunstnik painduval viisil valgustab jutustuse vaheldUvaid sündmusi piltidega kergelt poeetilistest noteeringutest kuni sügavmusta dramaatilisuseni. Ja seda kõike saavutades langemata rutiinipärasesse osavuse ja briljantsi maneeri.

Ja veel mõned päeva edasi avaldas suure levikuga ajakiri "Vi" pikema jutuajamise Ilon Wiklandiga. Kirjutus on rikkalikult illustreeritud näidetega kunstniku loomingust. Ajakiri toob üheaegselt jutuajamise nii Astrid Lindgreniga kui ka Ilon Wiklandiga ja on huvitav noteerida, kuidas neid kahte loovat isiksust iseloomustatakse. Küsitakse – kes on esimene, teavad kõik, kuid kui palju on neid, kes teavad midagi teisest? Astrid Lindgren on "kändis", Ilon Wikland "doldis", nagu seda käibel olevas rootsikeelses keelepruugis väljendatakse. Mainitakse, et saada jutuajamine Ilon Wiklandiga ei olnud kerge – ta on tundelik, häbelik ja reserveeritud. Muuseas: "Bröderna Lejonhjärta" hakkab följetonina ilmuma "Vi's" koos Ilon Wiklandi illustratsioonidega.

Jutuajamisest selgub, et Ilona Pääbo saabus üldises põgenikevoolus Rootsi 14-aastase tütarlapsena Haapsalust, kus ta tavatses elada oma vanavanemate juures isa ja ema poolelt. Siia võime juurde lisada, et ta isa on Max Pääbo, kes leidurina tekstiilmasinate alal on leidnud laialdase tunnustuse, ning et ta ema on tuntud maalikunstnik Vida Juse. Loova vaimu ja peene kustnimeele on ta seega pärinud. Edasi on "Vi" kirjutuses pikemalt räägitud Ilon Pääbo vaheldusrikkaist õpi- ja tööaastaist Rootsis, samuti tema õpinguist kunstikoolis Inglismaal, kus praegu elab ta ema. Ta abiellus varakult ja tal on neli last. Kokku on Ilon Wikland-Pääbo seni illustreerinud umbes sada raamatut, nende hulgas kõik populaarse Astrid Lindgreni raamatud (välja arvatud Emil-seeria). Ta on kaasaja tunnustatumaid ja armastatumaid lasteraamatute illustreerijaid Rootsis. Eesti noortele on Ilon Wikland-Pääbo looming tuntuks saanud H. Rajamaa aabitsa ja lugemikkude kaudu, neid kasutatakse eesti kodudes ja koolides üle kogu maailma.

Intervjueerija Eva Moberg konstateerib, et Ilon Wikland on äärmiselt nõudlik oma loomingu suhtes ja et ta tööKoormus on suur. Ta samastab ennast oma loomingu kujudega, lähtudes laste tundemaailmast. Ta oma laste käitumislaad ja liikumisviis on sageli olnud inspiratsioonillikaks. Oma sügavas sisimas ta joonistab ehk siiski kõige enam sellele väikesele tütarlapsele, kes kord kaua aastaid tagasi elas Haapsalus. . .

Ed.R.

Katrin Oinas, astrofüüsika doktor ja assistentprofessor Nebraska ülikoolis USA-s, võttis osa Ameerika Astronoomide Seltsi konverentsist Arizonas, esinedes ettekandega tähtede spektrumi kohta.

Leedu eksiiljuht surnud

NEW YORK (VES) – New Yorgis, Columbia Presbyterian Medical Centeris, suri 2. detsembril kauaaegne leedu poliitikategelane, endine saadik, Vaba Leedu Komitee esimees ja Euroopa Ikestatud Rahvaste Esinduskogu abiesimees Vaclovas Sidzikauskas, 80 a. vana.

Kadunu oli hästituntud tegelaseks ka välisvõitluslike küsimustega tegelevate eestlaste seas, olles varemalt sageli viibinud NY Eesti Majas.

Leedu okupeerimise päevil N. Vene poolt 1940.a. oli V. Sidzikauskas saadikuks Berliinis, kuhu ta oli saabunud Londonist. Pärast II maailmasõja lõppu, 1950.a. asus ta USA-sse, jäädes elama New Yorki. Siin oli ta üks Vaba Leedu Komitee liikmeist ja selle kauaaegne esimees, olles kogu aeg aktiivne välisvõitluslikul alal ja arendades lähedast koostööd Läti ja Eesti vabade komiteedega. Ta tegi siit korduvaid reise Euroopasse välisvõitluslikes ülesannetes. Teda jäid leinama abikaasa, kaks venda ja öde.

USA eesti noorte kogunemine Ohios

NEW YORK (VES) — Mis asi on KLENK? Nimetähtede taga peitub Kesk-Lääne Noorte Koondis, üks aktiivsemaid eesti noorte koondisi USA-s, millise n.n. KLENK-i päevad igal aastal on kujunenud populaarseiks nii sisult kui kokkutulemisvõimalusena. 22.-25. novembrini toimusid järjekordsed noortepäevad Worthingtonis Ohio osariigis moodsa Hospitality Inn ruumides, kuhu kogu Ameerikast kogunes 150 noort.

Sõpruspäevad avas Ain Laasi. Oma tervituskõnes kutustas ta moderniseeritud sümboolse Vanapagana ja Kaval Antsu loo praeguse olukorra ainetel. Tehtud ülekohtu vastu tekkinud viha ja kättemaksu indu ei saa summutada, vaid edasi võidelda kavaluse ning mõistusega.

Järgnevalt esitas Jyri Kork loengu:

"KES ON KOERAKOONLASED"

Referent valgustas nende muistsete müstiliste olendite olemasolu ja kuju meie kirjanduses, luules ning Kaleripojas. Nende monstrumitega sümboliseeritakse igasugust ülekohut, toorust ja vägivalda ja nende asukohana enamal juhul on meie idapoolsed rajoonid. Analoogseid koletisi esineb aga ka meie naabermaadel ja rahastel ja üksikutel juhtudel võime näha nendes ka oma nägu.

BALTI NOORTE POLIITIKA

Sellel teemal esines loenguga Andres Jürlado. Ettekande selituseks näitas referent filmi Balti noorte aktsioonidest ja demonstratsioonidest N. Vene tegelaste külaskäigu puhul USA-sse. On saadetud memorandumeid ja tehtud pingutusi pressi tähelepanu äratamiseks, mis vaatamata kulutustele ei ole andnud rahuldavaid resultaate. Kuna keskorganisatsioonid on sageli tagasihoidlikud, on Balti noorte organisatsioonid, Freedom for Baltic States ja Batun võimaluste piirides vastulööke organiseerinud demonstratsioonidega, loosungitega autodel, millised mitmeusugstel põhjustel on kergemini läbiviidavad ja rahva keskel rohkem tähelepanu äratavamad.

Imre Lipping köneles teemal **"POLIITILINE ÄÄRMUSLUS EESTIS"**

Referent analüüsis põhjalikult kõigepealt pahempoolse äärmusluse tekkimist ja selle põhjusi, näidates selle nihkumist ajajooksul paremale. Kõige pahempoolsemad revolutsionäärid — käputäis kommuniste olid valmis valitsevat korda muutma revolutsiooniga, kuna demokraatlikult olid võimetud seda tegema. See geograafiline, mitte rahvuslik kääbuspartei kaotades kiirelt esialgse pisikesegi poolehoiu peamiselt tööliskonnas, muutus illegaalseks. Valitsus alahindas kommunistlikku hädaohtu ja käitus nende salongikommunistidega inimlikult pehmelt.

Parempoolne äärmuslus arenes alul mittepoliitilisest veteranide organisatsioonist ja on lühema ajalooga. Tüdinenud keskklassi segadustest ja alalistest valitsuse kriisidest leiti tarvidus kindlama sisekorra järele riigis ja eeskuju nähes fashistilikust liikumisest arenes see vormikandvaks massliikumiseks, mis haaras tööliskonda, samuti ka maarahvast ja isegi sõjaväelasi. Ka sellele liikumisele vaatamata järsule tõusule ja suurele poolehoiule tuli tehtud vigade tõttu kiire langus.

Paguluses need äärmuslikud voolud puuduvad. Kõige liberaalsemadki on küllaltki parempoolsed ja puht marksistlikke tegelasi referendi arvates siin üldse ei esine.

Ivar Ivask köneles teemal **22nusi tuuli KODUMAA LUULES"**

Luule kodumaal on uute, nooremate kirjanike arvel üsna viljakas olnud. Eestis said nad moraalset tuge sinnajäänud tuntud vanade poeetide poolt, millele kaasmõju on avaldanud ka lähedased soome vabamad tuuled, millised nähted lõuna-naabritel puuduvad ja selle tõttu ka poeesia on vaesem. Kodumaale jäänud poeedid moraalselt ei alistunud ja katsuvad nii ka vööra mõju all hoolimata rangest tsensuurist end väljendada. Referent tõi rea näiteid H. Runneli ja I. Isotamme isamaaluulest, mis on arhailine, kuid käsitleb tänapäeva orjapõlve.

Pikemalt peatuti noore poeedi Jüri Udi loomingu juures (3 kogu), mis käsitleb praegust masendavat kodumaa olukorda paradoksaalse vabaduse ironiseeriva naljana võetava sõnademänguga.

Ilse Lehiste köneles teemal **"MARIE UNDERI BALLAADE**

Referent analüüsis põhjalikult Marie Underi pärisballaade, mis kuuluvad eesti luule tippsaavutuste hulka. Sageli leiame seal rahvapärimuslikku struktuuri rahvaluulest mulstendite tagapõhjal. Kaasajast leidub vähem. Ettekantud rohkete katkenditega selgitati tema ballaadides armastusluulet ja võitlust ebaloomulike loodusjõududega. Reas ballaadides leiame pahaendelisi märke, nõiduslikke, maagilisi, erootilisi, sageli väga traagilisi motiive. Tõsioludest ammendatud ainetel on kirjutatud üks viimaseid ballaade käsitledes sõdalase igatsust kodu ja perekonna järele.

Laupäevane tegevus algas Keto Soosaare loenguga

"KAHEKÜMNE ESIMESE SAJANDI ARHITEKTUUR"

Referent selgitas valguspiltide ja geomeetrilise mudelite abil tuleviku atraktiivseid ehitusi, omaette administratiiv-üksusi, optimaalseid asulaid ja linnu, et säästa pinda ja mahutada järjest kasvavat inimkonda. Selliseid labürintehitusi on juba hakatud looma ja praegu veel utoopilistena näivad ujuvad ja isegi "lendavad" linnad ei ole enam puhas fantaasia.

Lõuna vaheajal oli võimalus vaadata ajaloolist filmi Balti riikide hävitamisest ja kommunistliku rezhiimi tulekust ning sellega ühenduses teostatud masendavast terrorist, mis mõnelegi noorele tekitas hirmu- ja õudusejudinaid. Kuid see on ajalugu, mida vanem generatsioon on pidanud isiklikult läbi elama.

Arvi Sinka käsitles oma ettekandes **"VIISID JA TEEMAD"**

eesti muusikute töid, nende teemasid, teemade tekkimist, nende põhjusi ja mõjutusi. Tihti on uusloomingule materjali andnud rahvapärimused, rahvalaulud ja -viisid. Esitades rohkeid näiteid omaaegsetest kui ka kaasaegsetest paladest kas helilaatidelt, -lintidelt või ise mängides klaveril, analüüsis referent neid põhjalikult ja näitas nendes ida või lääne mõjutuste sugemeid, kus neid leidub.

Sõpruspäevade ajal oli kõrvalruumides avatud kunstinäitus kohapealse rohkearvulise asjaarmastajate kunstnike poolt väljapandud meeldivate kunsti- ja käsitöödega, milledega tutvumine oli suureks vahelduseks loengute vaheaegadel. Näituse korraldajaks oli Leelo Siitam.

Sõpruspäevade meeleoluliseks kõrgpunktiks on alati olnud laupäeva-õhtune ball, mis algas pärast ühist lõunasööki kontsertosaga.

Kontserdile järgnes meeleolurikkalt röömsa tuju eest hoolitses Allan Liiki noorte orkester Torontost.

Vahepeal peetud KLENK-i peakoosolek kulges eeskujulikult kiirelt ja lühidalt. Järgmise sõpruspäevade kokkutulek otu-otsustati pidada Chicagos.

Juhatusse valiti endistest: Urve Auksi (Chicago), Mari Ann Karolin ja Ain Laasi (Columbus), Malle Mai Schuster (Cleveland), Jyri Kork ja Juhan Raidma (Baltimore), Arvi Sinka (Detroit) ja uue liikmena Jüri Tuulik (Chicago).

Vanemate Kogu koosolek toimus Ilse Lehiste lahkel kutsel tema lähedal asuvas moodsas ja avaras kodus lõuns-lõunasöögiga. Lahkunud juhatuseliikmete asemele valiti uued: esimeheks Kalju Eik ja abiesimeheks Helmut Schuster, kirjatoimetajaks jäi endiselt Linda Raun.

Uudiskirjandus

KÄSIRAAMAT ÕPETAJAILE

Eesti Koolide Keskus USA-s "kulu ja kirjadega" ilmus Stockholmis trükist Herman Rajamaa "Käsiraamat eesti koolide õpetajaile ja noortejuhtidele" (116 lhk. hind kr. 15:-). Nagu autor saatesõnas märgib, on vajadus selliseks käsiraamatuks ilmnenud tema mõlemal reisil USA-sse. Olles nüüd USA-poolse abiga ilmunud, sisaldab raamat üheli poolt ülevaate laste ja noorte hingeelust ja selle arengust (millises osas on kaasautoriks autori tütar, psühholoog Rutt Rajamaa) ja teiselt poolt lugemisõpetusest koos kirjutamisõpetusega. Raamat on esijoones mõeldud täienduskoolide õpetajaile, kel puudub õpetajatekutse või muu pedagoogiline ettevalmistus, samuti muudele noortejuhtidele, kes vajavad pedagoogilisi teadmisi. Raamatu mseldiva kaane koollastega lehviva sinimustvalge lipuga Eesti Maja ees on joonistanud tuntud lasteraamatute illustraator Ilon Pääbo-Wikland.

KOLGATA TEEL nr. 3

Stockholmis ilmus usuline ajakiri Kolgata Teel jõulunumber (nr. 3) Nicolai Kõrmi toimetamisel ja jõulukohase sisuga. Kaanel Reigi kirik Hiiumaal.

SIIT ja SEALT

Toivo Kuuskla, Stockholmist, viibis IBM Stockholmi-firma ülesannetes USA-s IBM peaasutuses Kingstonis. Tagasilend toimus vahepeatusega Shveitsis.

Rein Nuudi, laevaehituse tsiviilinsener Göteborgist, käis ametireisil New YOrgis ja Chicagos.

Herman Malvet, majandusteadlane, kes töötab Venetsueela pealinnas Caracases ühe USA suurfirma osakonnas, sooritas ümbermaailma-reisi vahepeatustega Austraalias, Lõuna-Lõuna-Aafrikas ja Saksamaal. Iseseisvuse ajal oli H. Malvet välisteenituses atasheena Rahvasteliidu juured.

Lensi Rõmmer Edmar Kuusiga ühes Voldemar Õuna draama "Teisel pool tõusu" stseenis

L. Rõmmeri juubeli näidendi esietendus

Pühapäeval 6. jaan. 1974 kell 14.30 tuleb selle piduliku sündmuse puhul esiketendusele Voldemar Õuna rõõmus draama "Teisel pool tõusu", Jarlateatris, Kungstensg. 2.

Voldemar Õun on seni tuntud kirjandussõprade hulgas oma romaanidega — seekord on ta meid rõõmustanud lavakirjandusliku uudisteosega. Tegevus sünnib, temale nii tuntud taustal, advokaadi büroos, kus tegelasteks on kaks juristi — kuid psühholoogilised probleemid arenevad siiski isikulisel pinnal humoristliku põhitooniga.

See huvitav lavateos etendub juubilariga peaosas, kes selles värvirikkas ja sillerdavas rollis oma kogemusi komöödia-näitlejana eriti saab esile tuua. Ta väärikaks partneriks on Edmar Kuus, näitejuhina Elo Rähn, lavakujundajana Roman Väli, kostüümid Lydia Viidas-Tiitso.

Pärast teatrietendust toimub koosviibimine juubilari auks Eesti Majas, millest osavõtjatel eelregistreerimine hiljemalt 30. dets. E. Kultuuri Koondise büroos, samuti teatripääsmeta eelmüük.

Büroo on avatud esmasp. — reedeni kl 10—17 ja neljap. kl. 10—19, Wallingatan 32—I, tel 11 31 16.

Soodustus EPL tellimisel konto-omanikele LHÜ-s

EESTI LAENU-hoiu ühisuse juhatuse otsusel on liikemeil võimalik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise soodustusega.

Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle hoiukontos 31. dets. 1973 a. oli vähemalt 1.500 krooni. Igal leibkonnal on kasutada ühe eesti ajalehe tellimine soodustusega. Ajaleht tuleb tellida tavalises korras ja tellimise kviitung (või selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1974 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele (mitte pöörduda Stockholms Sparbanki poole!). ELHÜ kannab hiljem kr. 20:-- vastavasse hoiukontosse ja saadab postiga sellekohase tõendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1974 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele Box 16318 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi .....

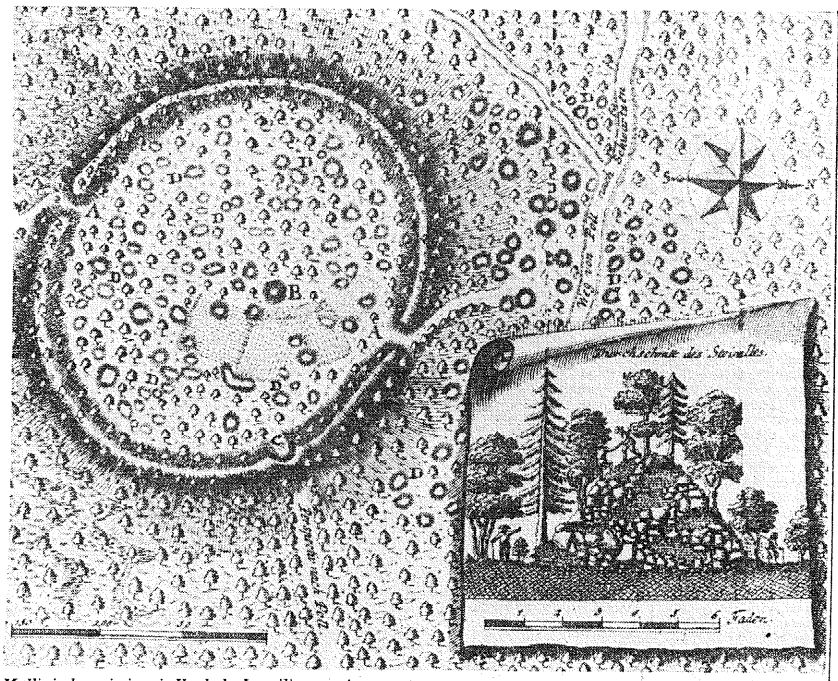
Hoiukonto nr .....

Sünniaasta .....

Elukoht .....

Posti nr. ja koht .....

Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.

Mellini plaan ja joonis Varbola Jaanilinnusest.

18. sajandi Liivimaa atlas uusväljaandes

Käesoleval aastal ilmus Lüneburgis asuva "Nordostdeutsches Kulturwerk'i" väljaandel Ludwig August krahv Mellini 18. saj. lõpuaastail koostatud Liivimaa atlase faksiimile-väljaanne. Selle imponeeriva kaartide kogu uustrüki autoreiks on Lüneburgis töötavad vana-kartograafia eriteadlased Otto Bong ja Eckhard Jäger — isikud, kellede töö juures ühenduses Balti kultuurivarade kogumisega oleks põhjust kunagi eraldi peatuda. Eri kirjutust pälviks ka Baltimaade kartograafia paeluv ajalugu. Käesolev ülevaade piirdub esijoones krahv Mellini isikuga, kelle panus Eesti ja Balti kultuuriloos on meie avalikkusele suhteliselt vähetuntud.

Vastavalt krahv Mellini enda andmeile pärinesid tema esivanemad Itaaliast. Tema ise sündis a. 1754 Harjumaal Tallinna lähedal. Noore aadliku maailmavaadet mõjutas juba tema isa, kes oma valmseteks eeskujudeks oli valinud prantsuse vabameelsed filosoofid Bayle'i, Voltair'i ja Rousseau. Oma pojale olevat tavatsenud isa ütelda: "Minu laps, võimalda talupoegadele, kes meid elatavad, vabatahtlikult kõiki neid õigusi ja eeliseid, mida neile kunagi niikuinii tuleb anda. See aeg peab saabuma — vastasel korral peame kahtlema jumalikus õigluses".

Juba noorena ilmnes krahv Mellini eriline andekus võõrkeeltes ja matemaatikas. Alles 12 aastat vana, olevat ta mõistnud end vabalt väljendada nii prantsuse kui ladina keeles. Ka osanud ta päikese- ja kuuvarjutusi ette arvestada. Juba a. 1767 lähetati noor krahv õpingutele Lääne-Euroopasse, kus ta alaliseks peatuspaigaks lähema 7 aasta jooksul jujunes Bern. Hiljem õppis ta Bologna ülikoolis. Nendest linnadest sooritas ta reise mitmetesse Euroopa kultuurkeskustesse, puutudes isiklikult kokku mitmete tolle aja suurvaimude ja riigijuhtidega. Nii oli ta Bernis viibides kontaktis kuulsa arsti, loodusteadlase ja kirjaniku Albrecht von Halleriga, ka viibis ka külalisena Genfi järve ääres Ferney's elava kuulsa Voltaire'i kodus. Juba vaim oli krahv Mellin Sans-Souci'd külastades kohanud nn, valgustatud absolutismi suurkuju, Preisi kuningat Freidrich Suurt. Hiljem, reisides Itaalias, võttis teda Vatikanis vastu paavst Clemens IV ja Florenz'is Toskaana suurhetsog, hilisem Saksa rahvuse Püha Rooma riigi keiser Leopold II. Ka puutus ta kokku Napoli ja Sitsiilia kuninga Ferdinand IV-ga. A. 1773 jõudis kõrge intellektiga, paljurännanud ning huvitavatest elamustest rikas nooruk tagasi oma kodumaale.

Järgnes krahv Mellini teenistus Vene sõjaväes, kus teda varsti paigutati keiserlikku kindralstaapi. Võttes osa Venemaa sõjast Türgi vastu, ilmnes noore staabiohvitseri erakordne talent kartograafina. 1774 valmis Mellinil Doonau suudme kaart, mille väärtust Vene keisrinna Katarina II pidas nii kõrgeks, et ta autasustas 23-aastast Mellini eluaegse pensioni ning kahe mõisa kinkimisega Liivimaal!

Sõjaväeteenistusest lahkus Mellin a. 1783, olles siis majori kraadis. Nüüd algas periood, mis töi Mellinile rahvusvahelise kuulsuse nii hästi tema aktiivse võitluse eest publitsistina eesti ja läti talupoegade õiguste eest kui ka kartograafina Liivimaa, s.t. Eesti ja P.-Läti suure atlase koostamisel.

Mellini arvukaist artikleist, mis puudutavad eestlasi ja lätlasi, meenutagen siin kirjeldust eestlaste kuulsaimst kindlusest Varbolast, mis kõige tõenäosuse kohaselt jäi vööraste poolt sõjaliselt vallutamatuks ka pcale Eesti muistse vabadusvõitluse lõppu. (vt. koguteos "Muistse Eesti linnused": E. Laid — Varbola Jaanilinn, Tartu 1939).

Nimetatud artikli avaldas Mellin varsti peale sõjaväeteenistusest lahkumist A.W. Hupeli raamatuteseerias "Nordische Miscellaneen" (osa XV — XVII). Selles kirjutuses lelame järgneva lõike: "Eestlased, võrreldes lätlastega, on olnud paremini organiseeritud, julge, aktiivne ja tõhusamale kaitsele mõtlev rahvas — seepärast kujuneski neilt vabaduse äravõtmine raskeks . . . Praegugi võib märgata eestlaste suuremat julgust ning enesetunnet: nad ei talu solvamist, mida ebaõiglaselt nende tõgedusena tõlgendatakse. Seepärast poleks õiglane, niisuguse õilsa tunde jäänuseid viimseni hävitada, vaid neile peaks tagasi antama samad õigused, mis kehtivad teiste rahvaste juures". Krahv Mellini sõnad võiksid olla eeskujuks märgukirjades Liitunud Rahvaste Organisatsioonile veel tänapäeval!

Krahv Mellini võime pidada üheks Eesti muinasteaduse rajajaks. Kuid veel enam — oma terava sule ja sõna tõttu kujunes sellest suurest eestimaalasest balti rahvate kartmatu vabadusvõitleja. Järgnesid paratamatud kokkupõrked selle osaga balti maa-aadlist, kes uinus ikka alles feodaalses möttemaailmas.

Lühiülevaates on võimatu esitada kõike teadaolevat Mellini kuulsa saksa-prantsuskeelse atlase saamisloost. Vene riigivõimude loal

Ludwig August krahv Mellin (1754-1835), atlase koostaja ja joonistaja.

alustas ta Liivimaa atlase koostamist 1782, jõudes sellega lõpule 16 aastat hiljem. Elades alaliselt Riias, sooritas ta kaartide koostamiseks vajalikke trigonomeetrilisi möötmisi suurelt osalt ise, rännates läbi kogu Liivimaa. Töö tulemusena valmisid aastate jooksul Liivimaa üldkaart ning 14 eri lehel kujutatud maakonnad, mis tollal kandsid venepärast nimetust — kreis. Neist lehtedest 10 kujutasid Eesti ala, esitades umb. 7100 Eestis esinevat geograafilist nime.

Millegipärast ei kastanud Mellin eri maakondade kaardistamisel täpselt sama möötkava. Umbkaudu oli see 1:200 000. Kuigi Mellini kaartidel puudus veel täpne geodeetiline alus, kujunes tema tõost Liivimaa kartograafia suursaavutus mis ületas igati kõik varasemad kaardid Eestist ja Lätist. Tema atlase ilmumisaeg langes ajaliselt ühte Euroopa vana-kartograafilise perioodi lõpuga 19. saj. esimesel aastakümnel. Seda vankartograafiat iseloomustas kaartide kunstiliselt dekoratiivne vorm, mis esitas tihti allegoorilist piltinformatsiooni vastavalt maa-alalt. Niisugust meeldivat kunstivormi esindavad ka Mellini atlase üksiklehed. Kaartide kunstipära kadus üsna äkki 19. saj. alguses, asendudes ainuõiksi sellega, mida pakkus moodne, puhteauslik täpsusmöötmine.

Mellini kaartide väljaandmise oli võtnud enda peale Riias asuv J. F. Hartknochi kirjastus, kus olid lasknud oma töid trükkida muide ka Goethe ja Herder. Kuna selgus, et Mellini kaartide graveerimine Peterburis osutus võimatuks, saadeti vastav tellimine Berlini. Niisugust teguvilsi tõlgendasid Vene riigivõimud aga kui riigi reetmist ja Riiga saabus käsk Mellini vahistamiseks. Samal ajal tuli ka korraldus kõigi Mellini kaardilehtede konfiskeerimiseks nii ametsutustelt kui eraisikuilt — seegi olukord, mida võiks projekteerida tänapäeva! Kuigi Melin vahistamisest pääses ja saabunud koraldused hiljem tühistati, viivitas see atlase viimaste lehtede väljaandmist kuni aastani 1809, mil ilmus viimasena kaart "Tallinna kreisist".

Mellini tööd nii publitsisti kui kartograafina hindasid kõrgelt paljud vällsmaised seltsid teda oma liikmeks valimisega. Meenutagem näitena, et a. 1802 valis krahv Mellini oma liikmeks Kuninglik Hispaania Ajaloo-geograafiline Selts Valladolidis, Teaduse ja Kaunite Kunstide Selts Bolognas jne.

Krahv Mellin lahkus elavate kirjast kõrges vanuses a. 1835. Tema teened oma kaasmaalastele eestlastele ja lätlastele ning oma kodumaale Eestile on hindamatud. Et tema elu jäädav mälestusmärk — Liivimaa atlas — eriti peale Vene võimude konfiskeerivat tegevust suureks haruldueks on muutunud, see on endastmõistetav. SEda tervitatavam on selle atlase uustrükk. Selle ettetllijate nimistus atlase lõpplehel leidub ka paljude eestlaste nimesid. Kuid see monumentaalteos mele kodumaast võiks olla ehteks veelgi arvukamates eesti kodudes ja vääriks elavat tutvumist. Seda enam, et atlase koostajaks oli mees, kel jätkus julgust oma eestiasist kaasmaalaste eest avalikult välja astuda ühel mele kõige raskemal sajandil.

ILO KÄBIN

Kargur spiooniks Radio Libertys

NEW YORK (VES) — Kremli häälekandja "Izvestija" avaldas hiljuti oma veergudel, et nüüd olevat "Vabaduse" raadio, "Radio Liberty" kohta kindlaks tehtud selle osa lõhkuvas tegevuses. Nimelt olevat N. Venes üks "Vabaduse" raadio kaastööline, kes alustavat raadiosaatja paljastamisega. Selleks olevat J. M. Marin, kes mitu aastat töötanud nimetatud raadiosaatjas ja kellel olevat "määratul hulgal informatsiooni" raadiosaatja lõhkuvast tegevusest.

New Yorgi vene ajakirjanduse andmeil eksisteerib tõesti Jurij Marin, kes 7—8 a. tagasi põgenes N. Vene laevalt. Mees toodi USA-sse, kus ta hiljem leidis teenistuskohä "Vabaduse" radio juures. Tema rakendamine lühiasjade kirjutamiseks raadiosaadeteks ei andnud tulemusi. Ta ei omanud selleks mingeid võimeid. Seepärast saadeti ta Münchenisse, kus täitis raadiosaatja diktori ülesandeid.

Münchenis oli ta ühe venelannaga abiellunud. Möödunud aasta detsembris saabus ta puhkuse ajaks New Yorki, liikudes sageli "Vabaduse" raadio siinses büroos. Arvatakse, ta siin Kremli agentide ülesandel kogus Vene propogandale vajalikke andmeid ja dokumente.

Umbes kuu tagasi kadus J. Marin ootamatult teenistuskohalt ja silmapiirilt. Varsti saabus tema mahajäetud abikaasale Ungarist kiri ühes umbes 1000 saksa margaga. Nüüd selgub "Izvestija" teatest, et agentiks saanud tegelane on Moskvas.

N. Vene teeb meeleheitlikku propagandat "Vabaduse" raadiosaadete vastu, milliseid antakse raudeesriide taha paljude rahvuste keeles. Ilmselt kardab Kreml neid saateid ülimal määral ja teeb kõik nende tähtsuse vähendamiseks või lõpetamiseks.

Moskva surve eesti lektori vabastamisel

TORONTO (EPL) — Hiljuti toimunud Jyväskylä ülikooli eesti keele lektori k.t. mag. phil. Leho Võrgu vallandamise kohta kuuleb Vaba Eestlane järgmist:

Vallandamise põhjused on poliitilised. Võrgu asemele määratud komsomoli sekretär Toivo Kuldsepp viibis juba möödunud maisjuunis Soomes Moskvast sinna saadetud komsomoli delegatsiooni ühe liikme ja tõlgina. Delegatsiooni oli kutsutud Soome Sotsiaaldemokraatliike Noorte Keskliit, kel tollal oli oma kongress. Delegatsiooni oli vastu võtmas ms. selle keskliidu esimees, haridusminister Ulf Sundqvist, kes teatavasti esindab Soome sotsiaaldemokraatliku erakonna äärmist parempoolset tiiba. Nähtavasti oli asja kohta juba tol korral saavutatud kokkulepe.

Nimetatagu veel, et ülikooli lektor Võrk on õpetanud ülikoolis eesti keelt 1958. a. alates. Enne seda ta õpetas kolm aastat foneetikat, kuid loobus suure töökoormatuse tõttu sellest 1964. a.

Võrk on aastate jooksul teinud oma tööd eesti keele õpetamise alal silmapaistvate tulemustega. Ta on ülikooli toimetuste sarjas avaldanud teose "Vircn kielen ääntämys". Käesoleval aastal ilmus tema sulest ülikooli soome keele instituudi toimestuste sarjas uurimus "Viron paradigmaattinen astevaihtelu". Asja tundjate arvates on see mainitud sarja parim teos.

Tallinnas suri 29. novembril näitleja Leo Martin, kes viimati töötas Tallinna raadios pearezhishöörina. Iseseisvuse ajal töötas ta Vanemuises ja hiljem Tallinnas Draamateatris. Liitus okupantidega ja lahkus Venemaale, kust tagasi tulles asus uuesti teatritegevusse.

Leinateated

†

Meie head perekonnasõpra

Dr. phil.

Gottlieb Ney'd

mälestavad leinas

perekonnad:

OSKAR ANGELUS
REIN ASU
BENGT HOLMQVIST
EDGAR KANT
LEONTI KIIVE
ILO KÄBIN
ILMAR LILL
JÜRI LUTS
AUGUST MÖTTUS
EDUARD PEANBERG
HERMAN SAARMAN
ANTS MICHAEL UESSON
HARALD VIIRSALU
OSVALD VIIRSOO

†

Meist lahkus jäädavalt meie armas

Indrik Kaus

Sünd. 16. 10. 1897 Saaremaal
Surn. 23. 12. 1973 Halmstadis

Sügavas kurbuses

ANNE ja PRIIT LUHANDI

Matusetalitus toimub laupäeval, 5. jaan. 1974 kl. 12 St. Katarina kabelis Halmstadis.

†

Armast venda ja onu

Rudolf Karus't

mälestavad leinas

PAULINE ja OSVALD

VILMA ja HERMAN

HALJA ja HILJA
perekondadega

†

Ootamatu surma läbi lahkus minu kallis elukaaslane, meie isa ja vanaisa

Rudolf Karus

Sünd. 27.12.1905 Saaremaal
Surn. 19.12. 1973 Göteborgis

Leinavad sügavas kurbuses

MAILA

SILVI ja VAIKE
perekondadega

Matusetalitus toimub reedel, 28. detsembril kell 9.00 Helga Korsets kabelis Kvibergi kalmistul.

Hauakivi tööd eestlastele
HEINO RAUDSEPP
Tel. 08/94 21 77

Salemis, Ohio osariigis USA-s suri 27. novembril Alma Horn.

†

Aleksander Laussen'i

mälestavad kurbuses

RICHARD EERIK
abikaasaga

JAAN SAVIOJA
perekonnaga

VOLDEMAR SEPPI
abikaasaga

†

Armast töökaaslast

Priidu Albo't

Sünd. 16.4.1907 Kihelkonnal
Surn. 18.12.1973 Björknäsis

mälestab kurbuses

OSKAR MALK
perekonnaga

Matusetalitus toimub esmaspäeval, 7. jaanuaril kell 15.45 Heliga Korset kabelis Metsakalmistul.

Viisimaa kirikukontsert

Aarne Viisimaa 75-nda juubeli pühitsemise raames toimub Stockholmi Jakobi kirikus pühapäeval, 30. dets. algusega kl. 14 kirikukontsert.

Kontserdil laulab juubilar, kes saadab orelil ja esitab soolomängu Jakobi koguduse organist Anders Bondeman. Peale selle on muusikalises osas veel kaastegev koguduse koor Jüri Raidi juhatusel.

P. Haldna 60-aastane

Köösnermeister Peeter Haldna saab 31. detsembril Stockholmis 60-aastaseks.

†

Head sõpra ja kaassaarlast

Rudolf Karus't

mälestavad leinas

ALBERT KOPPEL abik.

JOHANNES NÖMM abik.

EDUARD KAHEST

JOHANNES ÄÄRLAHT abik.

ERNST ÄÄRLAHT perega

MAKSIMUMHINNAD BENSIINILE MOOTORIKÜTUSEÕLILE JA KÜTTEÕLILE

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) on Kuningl. Majest. ülesandel kindlaks määranud alljärgnevad kõige kõrgemad hinnad (maksimumhinnad) mootoribensiinile, mootorikütuseõlile ja kütteõlile müügil tarbijale:

Maks.-hinnad kaasaarv. maksud ja julgeolekulaagerduse maks		**kr/kbm**	**ööri/l**
Bensiin 93/94 oktaani			119
Bensiin 97/98 oktaani			122
Bensiin 99/100 oktaani			125
Mootorikütuseõli			98
Kütteõli I		400	
Kütteõli II		390	
Kütteõli III	normaalväävel	261	
	madalväävel	295	
Kütteõli IV	normaalväävel	231	
	madalväävel	270	
Kütteõli V	normaalväävel	216	
	madalväävel	256	

Antud hindadele tohib lisada branshis kehtivad tsooni või asukoha lisandeid ja mis puutub bensiinisse, siis maks. 5 ööri/liiter lisand teenindusega pumbast. Tsooni ja asukoha lisamaksu suurus nähtub erilisest nimistust, mis on saadaval SPK:s ja läänivalitustes väljaspool Stockholmi.

SPK eeskirjad seoses käesoleva hinnareguleerimisega avaldatakse seerias "Prisregler", mis ilmub järjekindlalt. Praeguses seoses aktuaalne number (1973:7) saadetakse lähemal ajal ilma erilise tellimiseta kõikidele branshimüüjatele. Seda on võimalik saada ka läänivalitsuste hinnakontoritest väljaspool Stockholmi ning statens pris- och kartellnämndist, Box 1611, 11186 Stockholm.

Statens pris- och kartellnämnd SPK

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Uudiseid 1. jaanuarist

Alates 1. jaanuarist jõustub mitu sotsiaalset reformi. Muudetud ja parandatud haiguserahakindlustus, hambaravi kindlustus, mis tasub vähemalt poole hambaravikuludest ja vanematekindlustus mis muuhulgas tähendab seda, et ka isa tohib laste hooldusekс vaba olla!

Neist reformidest ja teisest muudatustest, mis on aktuaalsed aastavahetusel, jutustame käesolevas kuulutuses. Võid selle ju välja lõigata, lugeda ja alal hoida!

Kui jääd haigeks

kehtib haiguserahakindlustus järgmiselt:

Et üldse omada õigust haiguserahaks, peab olema kindlustuskassas registreeritud ja omama sissetulekut, mis on vähemalt 4.500 krooni aastas. Haiguseraha väljastatakse umbes 90 protsendiga sissetulekust, kuigi praegu mitte kõrgemast sissetulekust kui umbes 60.000 krooni.

Isik, kelle sissetulek 1973 lõpus oli 1.800 ja 4.500 krooni vahel aastas, võib — *nii kaua kui tal nimetatud sissetulek käib edasi* — saada haiguseraha *vanade reeglite järgi.*

Kodused abielulised — nii mehed kui naised — on kindlustatud haiguserahaks vähemalt 8 krooni päevas ka siis kui nende sissetulek on väiksem kui 4.500 krooni või kui nad üldse ei oma teenistust.

Kodustel abielulistel või õppijatel on võimalik vormistada vabatahtlik haiguserahakindlustus, nii et nad saavad õiguse 20 krooniks päevas totaalseks haiguserahaks.

Haiguseraha sissetulekutelt 4.500 krooni ja rohkem aastas on maksustatav sissetulek ja ATP-alusega nagu teised sissetulekud. Kindlustusekassa võtab sinu haiguserahalt tulumaksu kui sa oled teenistuses.

Kui su sissetulek muutub, pead sellest kindlustusekassat kohe informeerima. Haiguseraha suurust, milleks sa oled õigustatud, muudetakse 30 päeva pärast teate äraandmist — kas sa oled haige või mitte.

Kui su laps haigestub

ja laps on alla 10 aastat, võid võid jääda töölt koju, et last hooldada kusjuures makstakse haiguseraha. See kehtib kümme päeva perekonnalt aastas, samuti üksikutele vanematele või abielu ilistele koos kui mõlemad töötavad.

See õigus kehtib ka isale kui ta jääb koju laste juurde, kes on alla kümne aasta, kui perekonda sünnib juurde veel ödesid-vendi.

Kui vajad hambaarsti

maksab kindlustusekassa vähemalt poole ravitasust otse hambaarstile. See kehtib alates 17-ndast eluaastast nii rahvahambaravis kui ka erahambaarstide juures, kes on liitunud hambaravikindlustusega.

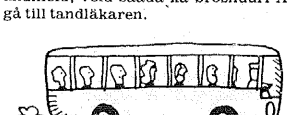
Noored 17 ja 19 aasta vahel saavad alandatud hinnaga hambaravi rahvahambaravis ning noored alla 17 eluaasta saavad täiesti tasuta ravi rahvahambaravis.

Ärahoidvaks hambaraviks ja eriti kulukaks raviks maksab kindlustusekassa enam kui poole kuludest.

Rahvahambaravi hambaarstid ja suurem osa eraarstidest on liitunud hambaravikindlustusega. Tasu nendele käib kindlate tariifide järgi, mida ei tohi ületada, kuid mis tohivad olla madalamad. Osa eraarste tohivad siiski võtta 5—20 protsenti kõrgemaid tariife, kuna neil võivad olla eriliselt kõrged väljaminekud seoses vastuvõtulokaalidega. Samuti erilised spetsialistid tohivad kasutada erilisi tariife.

Anmed hambaarstide kohta, kes on liitunud kindlustusega leiduvad nimistus **Lista över tandläkare,** mida võid saada kindlustusekassast. Sääl saad ka teada, millistel hambaarstidel on õigus võtta ettenähtust kõrgemaid tariife.

Hinnakiri, mis hõlmab hambaarstide ja hambatehnikute töid, on olemas kindlustusekassa broshüüris **Vad kostar tandläkaren?** Kui soovid hambarahvikindlustuse kohta veel rohkem andmeid, võid saada ka broshüüri Att gå till tandläkaren.

Kui sul on lähima hambaarsti juurde pikk tee, võid saada tasu reisikulude eest, mis ületavad 15 krooni.

Kui ootad last

on sul õigus vanematerahaks. Vanemateraha saavad vanemad, kes elavad Rootsis ja kes on olnud kindlustuskassas registreeritud vähemalt 180 üksteisele järgnevat päeva enne lapse sündi või arvestatavat sünnitusepäeva.

Tulevane ema võib töö lõpetada juba 60 päeva enne lapse sündi ja saada vanemateraha. Kui laps on sündinud, saab ka isa õiguse vanematerahaks juhul kui ta soovib jääda koju ja last hoidada. Vanemad tohivad ka kordamööda olla kodus pool päeva kumbki, seda ka erinevatel päevadel, kuid sama aja jaoks ei saa nad vanemateraha.

Madalaim vanemateraha on 25 krooni päevas. Kui see lapsevanem, kes jääb koju, omab kõrgemat haiguserahakindlustust kui 25 kr päevas, kehtib tavaliselt kõrgem summa ka vanematerahana. Ent suuremalt osalt peavad mõlemad vanemad olema kindlustatud enamaks kui 25 krooni päevas vähemalt 270 päeva, kui isa saab suuremat summat.

Vanemateraha on maksustatav sissetulek ja ATP-alusega. Vanemateraha makstakse maksimaalsest 180 päeva ja normaalselt kuni laps on 180 päeva vana.

Kasu- ja adoptiivvanemad võivad samuti saada vanemateraha. Kui laps on vanem kui 240 päeva kuid mitte kümme aastat kui ta adopteeritakse, saavad adoptiivvanemad vanemateraha maksimaalselt 20 päeva eest.

Kui sissetulek muutub

pead sellest kohe informeerima kindlustusekassale. See on tähtis, et sa saaksid õiget haiguseraha haiguse puhul. Alates esimesest jaanuarist on see eriti tähtis, kuna uues haiguserahasüsteemis põhineb haiguseraha täpsemalt sinu arvestatavale sissetulekule.

Ka see kehtib alates 1. jaanuarist

Hoolduseabiraha makstakse välja vanemale, kes hooldab raske händikäpiga last. Seda kõrgendatakse, kusjuures summa on sama suur kui terve enneaegne pension, ühes pensionilisaga rahvapensionist, s.t., praegu 8.505 krooni aastas. Samaaegselt muutub hoolduseabiraha maksustatavaks teenistuseks, nii et sa saad õiguse ATP-punktideks täpselt nagu mistahes muust sissetulekust. Tulumaks võetakse hoolduseabirahast maha enne selle väljamaksmist.

Vanus, mil **lastepension** rahvapensionist lakkab, tõstetakse 18 eluaastani.

Kindlustusekassa maksab välja **tööturuabiraha sularahas** nendele töötutele, kes pole liitunud tunnustatud töötaolekukassaga, või kes sellest kassast enam ei saa toetust. Lääni töökomisjon otsustab tööturuabiraha suurust. Kui soovid teada rohkem, pöördu tööameti poole.

Rahvapensionimaks katoatakse alates 1974 ja see osa rahvapensionimaksust tasutakse riigile tööandja või ettevõtjate poolt.

Laste abiraha tõstetakse 375 krooni le veerandaastas ja makstakse kindlustusekassa poolt välja hiljemalt iga veerandaasta esimese kuu 20-ndal kuupäeval.

Ja sa tohid lasteabiraha välja võtta postilt või pangast niipea kui rahakaart kindlustusekassast on kohale saabunud.

Fråga oss gärna om de nya sociala reformerna!

FÖRSÄKRINGSKASSAN